

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2012

VERDENSARV
VEGAØYAN

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2012

Innhold

1. Sammendrag	3
1.1 Finansiering av arbeidet	4
2. Konkrete tiltak i 2012	6
2.1 Verdensarv på norgeskartet	6
2.2 Forvaltningsplanens tema og kjerneverdier	7
2.2.1 Beite, slåttelandskap og vegetasjon	7
2.2.2 Duntradisjonen	9
2.2.3 Bygningsvern	13
2.2.4 Formidling, informasjon og reiseliv	14
2.3 Overvåkning	19
2.4 Marint miljø – fiskeri	19
2.5 Fugleliv	20
3. Bakgrunn for stiftelsens arbeid	22
3.1 Stiftelsens styre	23
3.2 Samarbeidsrådet	25
3.3 Team Verdensarv Vega	26
3.4 Stiftelsens sekretariat	28

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

1. Sammendrag

Sentrale arbeidsoppgaver for Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv i 2012 var samarbeid med Miljøverndepartementet om utvikling av en ny, helhetlig verdensarvpolitikk og den første periodiske rapporteringen til UNESCO.

Den viktigste begivenheten i 2012 var utvilsomt den første bevilgningen på 3,5 mill kr over Statsbudsjettet til etablering av verdensarvsenter på Vega. Fjoråret ble dermed en viktig milepæl for lokalt verdensarvarbeid.

Vega kommunestyre valgte en prosjektgruppe som fikk i mandat å utvikle skisser for et framtidig senter med kostnadsoverslag og finansieringsforslag for både bygg, anlegg, inventar og utstyr. Skissene var ferdig til årsskiftet 2012/2013, mens det øvrige arbeidet fortsetter i 2013.

Daglig leder/verdensarvkoordinator deltok på nasjonale samlinger for å få innføring i arbeidet med rapporteringen som skal være slutført for Europa innen 31. juli 2013. Rapporteringen viste at Vegaøyen er kommet langt i arbeidet med forvaltning og lokal verdiskaping, men at det fremdeles finnes en rekke utfordringer å ta fatt i. Tilbakemelding fra UNESCO vil på grunn av det store antall steder, først være klart for behandling på Verdensarvkomiteens møte i 2015.

Samordning av gjøremål gjennom den såkalte bestillingsoppgaven mellom Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega verneområdestyre og Statens Naturoppsyn i Forvaltningsknutepunkt var en annen viktig oppgave. Partene vurderer og prioriterer da arbeidsoppgaver for kommende år og sender dette over til Statens naturoppsyn/Direktoratet for naturforvaltning. I 2012 har verneområdeforvalter vært engasjert til å rullere forvaltningsplanen med tiltaksplan. Daglig leder i Stiftelsen har deltatt prosjekt- og referansegruppen.

Blant de mest positive tendensene lokalt var fin økning i antall hekkende ærfugl i de fleste dunværene. Det var mindre økning i skjøttet areal og beitedyr. Tilskuddsatsene over jordbruksavtalen har stått fast siden i 2008 og beitebrukere har ikke fått inngå langsiktige beiteavtaler siden i 2010. Stiftelsen har også hatt samme bevilgning til skjøtsel siden 2008. Men siden verneområdestyret fikk en pott, ble det en liten økning i de områdene der det ikke er aktive bønder som driver.

Pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv hadde siste prosjektår i 2012. En viktig oppgave var å få Vega sertifisert som bærekraftig destinasjon og ordfører André Møller kunne i mars 2013 motta merket fra næringsminister Trond Giske. Et annet tiltak var Vintage Vega Gjenbruksfestivalen 2012 med utstillinger, kurs og fagdag om verdensarv som ble gjennomført i samarbeid mellom pilotprosjektet og Stiftelsen.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv gjennomførte en rekke skjøtels- og undervisningsprosjekt for barn og unge i verdensarvområdet. I tillegg gjennomførte SNO flere søppelaksjoner ute på øyene, mens Helgeland Museum tok i mot elever på Vega, hvor også Stiftelsen deltok. Rundt 200 elever deltok i ulike prosjekt.

Prosjektstillingen i restaurering som er tillagt Helgeland Museum ble besatt i siste halvår og var også et svært positivt bidrag til verdensarv arbeidet.

På andre områder opplevdes utfordringer. Det er mindre aktivitet med prosjekter innen restaurering i tilknytning til verdiskaping og næringsutvikling etter at verdiskapingsprogrammet Den verdifulle kystkulturen ble avsluttet. Den samme tendensen vil sannsynligvis komme innen reiseliv når begge prosjektene avsluttes i 2012/2013. For årene framover vil det være av avgjørende betydning å få styrket lokal prosjektutviklingskapasitet i tilknytning til verdensarven. Dette er særlig viktig fordi Vega opplever negativ utvikling i folketallet, noe som på sikt kan bli en trussel mot verdensarvverdiene. Det er også nødvendig å få en forutsigbar finansiering av båtruten i verdensarvområdet for å få opp den økonomiske bærekraften for de som satser i området. Per i dag er den så marginal at det er en spørsmål hvor lenge driverne ser mulighet for å fortsette. Siste år måtte antall besøkspunkt reduseres fra fire til to, både pga manglede og utforsigbar finansiering av båtruten – og at driverne ikke får tilstrekkelig økonomisk uttelling gjennom å delta i dette tilbudet.

Beredskap og overvåkning i forbindelse med økt skipstrafikk og åpning av nye leteområder for petroleumindustrien i Nordland I, II, IV og V, manglende rekruttering til fiskeriene og folketallsnedgang er andre utfordringer som er tema Stiftelsen har tatt opp med sentrale myndigheter og som det arbeides videre med lokalt.

En annen utfordring er at lokal oppsynsmann er pålagt SNO-oppgaver i et så stort område at han i 2012 utførte naturoppsyn og vegledning i Vega kommune i kun ca 9 ukeverk.

1.1 Finansiering av arbeidet

Stiftelsen hadde i 2012 knapt 4 mill til ulike tiltak og drift, hvorav 3,6 mill kr fra Direktoratet for naturforvaltning. Øvrige bidragsytere til Stiftelsens budsjett var Nordland fylkeskommune og Fylkesmannens miljøvernavdeling. Vedtatt arbeidsplan og budsjett for 2012 prioriterte:

Kulturlandskap	915 000
Duntradisjon og kulturminner	1 195 000
Formidling	435 000
Fugleliv	110 000
Turisme	325 000
Drift av stiftelsen	995 000
Sum totalt	3 975 000

Typisk for arbeidet på Vega er imidlertid at flere instanser arbeider med verdensarv og at det i tillegg til Stiftelsen budsjett derfor er store bidrag inn i verdensarvarbeidet gjennom andre instanser. I 2012 var dette beløpet på nærmere 6,8 mill kr.

I tillegg kommer grunneiernes og frivilliges innsats i området. Det er grunn til spesielt å trekke fram fuglevokterne, bønder lokalt som har tar på seg et stort arbeid med å frakte dyr i båt over lange avstander for å få beitet øyene - og alle skoleelevene og frivillige som bidrar aktivt i Vegaøyan.

Bidragsyter	Tilskudd	Tiltak
Nordland fylkeskommune	484 000 kr	Pilotprosjekt Bærekraftig Reiseliv/reiselivsstrategi
Nordland fylkeskommune	50 000 kr	Båtrute i verdensarvområdet
Nordland fylkeskommune	1 500 000 kr	Bygningsvernmidler
Nordland fylkeskommune	2 000 000 kr	Etablering forvaltningsknutepunkt/ verdensarvsenter
Fylkesmannen i Nordland/ Statens Landbruksforvaltning	550 000 kr	Skjøtselsmidler
Vega Verneområdestyre	650 000 kr	Gjerding Kjellerhaugvatnet, skjøtsel, info med mer
Fylkesmannen i Nordland	1 38 000 kr	Viltkartlegging og skjøtsel slåtteeenger
Vega kommune	265 000 kr	Reiselivsstrategi
Vega kommune	400 000 kr	SMIL-midler
Innovasjon Norge	550 000 kr	Pilotprosjekt Bærekraftig Reiseliv
Statens naturoppsyn	75 000 kr	Strandrydding/søppelaksjon
Vega Næringssselskap	130 000 kr	Pilotprosjekt Bærekraftig Reiseliv
SUM	6 792 000 kr	

2. Konkrete tiltak i 2012

2.1 Verdensarv på norgeskartet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2010 - 2012 vært involvert i arbeidet med å utvikle en nasjonal verdensarvpolitikk. Arbeidsdokumentet ble sendt ut på høring i mars 2012 og med høringsfrist 1. juli 2012.

Blant de viktigste punktene i dokumentet er at MD anbefaler at det etableres senter for verdensarven, en sak som det har vært arbeidet med fra Vega siden før verdensarvstatusen i 2004. Stiftelsen uttrykte stor tilfredshet med dette og støttet i en høringsuttalelse forslaget og viste til at dette gir mulighet for en helhetlig formidling av områdets verdier. Det ble gitt støtte til forslaget om at sentrene kan organiseres forskjellig fra sted til sted og at staten skal ha hovedansvar for finansiering av etablering og drift.

I høringsuttalelsen framholdt også Stiftelsen nødvendigheten av at det foretas en risikovurdering mht ferdsel, oljevernberedskap og klimaendringer. Den økende skipstrafikken langs kysten og åpning av nye oljefelt bare få mil fra verdensarvområdet, gjør at Vegaøyen er spesielt utsatt. Derfor må området være prioritert mht overvåking, kystnær beredskap, opplæring og utstyr, fastslås det i uttalelsen.

Møtepunkt Verdensarv 2012 ble arrangert av nettverksorganisasjonen Norges Verdensarv på Gardermoen i juni før høringsfristen gikk ut. Møtet endte i en felles uttalelse der representantene fra de syv verdensarvstedene anmodet MD om å gi grunnlag for samarbeid og kompetanseoppbygging mellom stedene gjennom langsiktig og forutsigbar verdensarvpolitikk som også inkluderer at Norges Verdensarv gis en driftsøkonomi. Stedene ser politikkdokumentet om helhetlig verdensarvpolitikk som et viktig verktøy for å oppnå dette. Stiftelsens styreleder og daglige leder holdt innlegg om kommunal planlegging og formidling.

Vegaøyen fikk første bevilgning til verdensarvsenter i statsbudsjettet som ble lagt fram i oktober 2012. Styreleder og daglig leder fulgte opp bevilgningen med å be om møte med representanter fra alle parti i Stortingets energi- og miljøkomité. I møtene ble de presentert for nødvendigheten av å få på plass finansieringen av verdensarvsenter og styrket naturveiledning i tilknytning til senteret. Stortingsrepresentantene var tilfreds med informasjonen og representanter for de Rød-Grønne lovet å følge opp saken. Saken ble også lagt fram for Marit Tennfjord, fylkesråd for kultur og miljø, og samferdselsråd Tove Bjørkmo, Nordland fylkeskommune. Helgeland Museum tok opp saken med administrasjonen på fylkeskommunens kulturavdeling.

I forbindelse med UNESCOs 40 årsjubileum for Verdensarvkonvensjonen, tok Miljøverndepartementet initiativ til en Afrika-Europa konferanse på Røros i mai 2012.

Konferansen ble innledet med et twinningprosjekt mellom to verdensarvsteder Sør-Afrika og tre norske: Vestnorsk Fjordlandskap, Røros og Vegaøyen. 10 representanter fra de norske stedene var i Sør-Afrika og i januar, mens tilsvarende fra de sør-afrikanske stedene besøkte de norske stedene for å utveksle erfaringer i mai. Vega fikk besøk av en gruppe på fem representanter fra Richtersveld på nordøstkysten av Sør-Afrika. De møtte representanter fra lokalsamfunnet og fikk omvisning i verdensarvområdet.

Daglig leder i Stiftelsen holdt et foredrag på Røros og ble også bedt om å bidra med et case study til rapporten som UNESCO ga ut i forbindelse med markeringen av 40 års jubileet.

I august kom en gruppe på 25 fra Island som ville bli kjent med ærfugltradisjonen her. Gruppen kom i stand gjennom det islandske bondelaget og de hadde også med leder for Eksportrådet på Island.

2.2 Forvaltningsplanens tema og kjerneverdier

Også i 2012 har Stiftelsens viktigste arbeidsoppgaver vært oppfølging av tiltaksplanen for kulturlandskapet gjennom:

- Stimulerings- og rekrutteringsordninger for å sikre ærfugltradisjonen.
- Oppfølging av grunneiere med informasjon og veiledning skjøtsel
- Vegetasjonskartlegging for prioriterte øyvær.
- Medfinansiering av ulike etableringer i tilknytning til verdensarvområdet.
- Formidlingsstrategi og tiltak
- Oppfølging av arbeidet med Verdensarvporten.
- Videreutvikling av prosjektet "Verdensarv i unge hender" – formidling av Vegaøyens natur- og kulturverdier for barn og unge.
- Etablering av samarbeidsrutiner innad i Forvaltningsknutepunkt Nes.

2.2.1 Beite, slåttelandskap og vegetasjon

For Vegaøyens del var det i 2012 for første gang tre ulike ordninger for finansiering av skjøtsel. I tillegg til midlene fra Stiftelsen og Fylkesmannen/Statens Landbruksforvaltning, bidro også Vega verneområdestyre.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv : kr 915 000

Fylkesmannen/SLF : kr 550 000

Vega verneområdestyre : kr 200 000

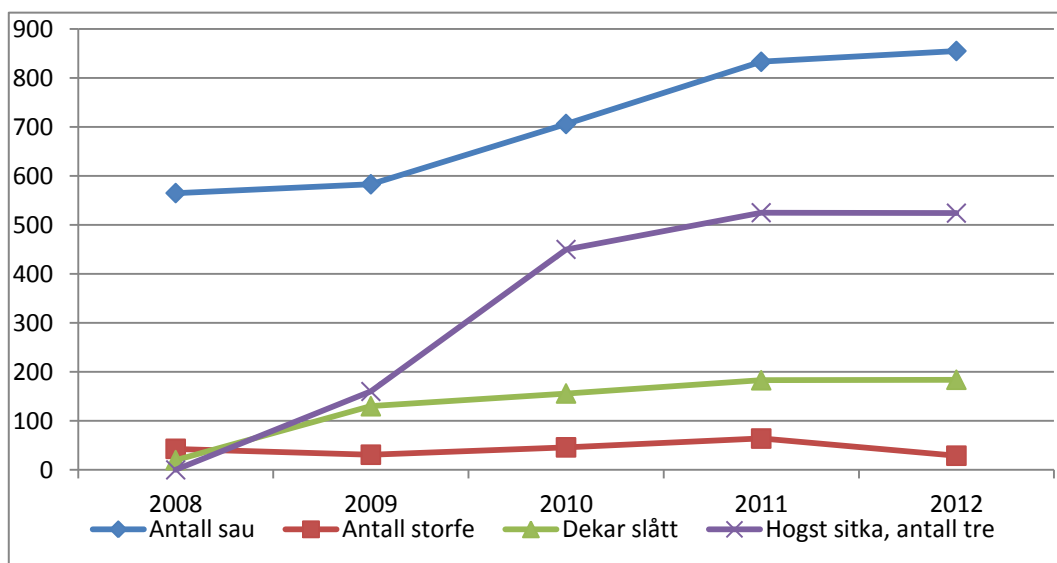
De siste årene har det vært et stort gap mellom de behov som er skissert i tiltaksplanen for området og de ressurser som er til rådighet. Det var derfor svært positivt at det for 2012 ble tilført mer midler til skjøtsel gjennom Vega verneområdestyre. Gapet mellom søknader og tilgjengelige midler var mindre enn i 2011. Totalt var det i 2012 søknader for 200 000 kr mer enn hva som har vært disponibelt av midler over Stiftelsens budsjett, mot 375 000 kr i 2011. Men Fylkesmannen kunne heller ikke i 2012 inngå flere langsiktige beiteavtaler med

bønder. Situasjonen er uheldig når bønder og grunneiere har blitt motivert til økt skjøtsel. Og ikke minst er det uheldig for ivaretagelsen av området, siden skjøtselen øker svært lite i omfang.

Det kan nevnes at det i henhold til tiltaksplanen burde vært avsatt 7,7 mill kr for 2012 til beite- og arealtilskudd, investeringer, etableringer og kulturbidrag. I tillegg kommer alle andre oppgaver som forvaltningsplanen for området peker på. Av et totalbudsjett for 2012 på ca 3,9 mill kr som skal dekke arbeidet på alle forvaltningsplanens områder, satte Stiftelsen av 2,5 mill kr til skjøtsel og duntradisjonen.

Stiftelsen vil arbeide for at Miljøverndepartementet tar initiativ til å få en rolleavklaring mellom Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet som kan sikre en forutsigbar ordning for skjøtsel av kulturlandskapet.

Utviklingen av skjøtselstiltak i Vegaøyen Verdensarvområde, 2008 - 2012

I 2012 BEITET 859 SAU I VERDENSARVOMRÅDET, DET BLE SLÅTT 164 DA OG GRUNNEIERE HOGGET 340 SITKA. NEDGANGEN I ANTALL STORFE SKYLDES AT BEITEGRUNNLAGET VISTE SEG Å VÆRE FOR SKRINT I HOLANDSØSEN NATURRESERVAT OG AT DYRENE DERFOR IKKE KUNNE BEITE DER I 2012.

Det er likevel viktig å peke på at det har vært en positiv utvikling gjennom de fem siste årene. Mens det i 2008 var 546 sau på beite, var tallet økt til 859 i 2011. Slått areal er også bortimot fordoblet og det var ingen hogst av sitka tidligere.

”OPLLEVERSER I DET GRØNNE” VAR TITTELEN PÅ SLÅTTEKURSET FOR FAMILIER SOM STIFTELSEN ARRANGERTE I HYSVÆR OG SØLA. (FOTO: JAN RAGNAR SETSAAS).

I det videre arbeid er etableringen av lokal verneområdestyre og tilsetting av verneområdeforvalter av avgjørende betydning for å få fulgt opp den rullerte forvaltningsplanen og skjøtelsesplanene for de forskjellige øyene i verdensarvområdet.

Stiftelsen har de siste årene hatt skjøtelsesprosjekt i samarbeid med skolen på Vega og Brønnøysund vgs. I 2012 var også Vefsn vgs, den tidligere landbruksskolen, samarbeidspartner. Foruten slått i Skogsholmen, deltok skogbrukslinjen på hogst av sitka i Kjellerhaugvatnet naturreservat i regi av Vega verneområdestyre.

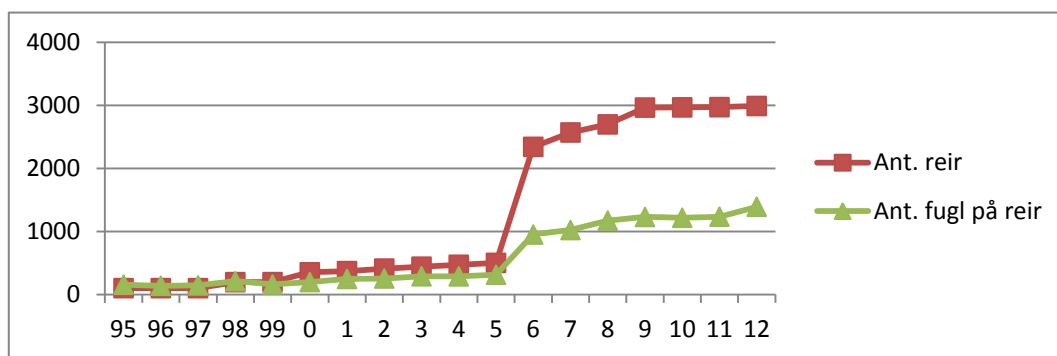
Prosjektene i regi av Stiftelsen har vært finansiert med midler fra stiftelsen, SMIL-midler fra Vega kommune og Den naturlige skolesekken. Arbeidet er med utgangspunkt i foreslåtte tiltak i skjøtelsesplanen for Skogsholmen og med veiledning fra Bioforsk Nord Tjøtta. I 2012 arrangerte også Stiftelsen slåttekurs for familier med 15 deltakere. Det skjedde i samarbeid med Gåkkå Mathus/Øistein Ludvigsen i Hysvær.

2.2.2 Duntradisjonen

Ærfugltradisjonen er verdensarvområdets ”Outstanding Universal Value” som Norge har det fremste ansvar og forpliktelse til å ta vare på. Satsningen på tiltak innen kulturlandskap i verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk Fjordlandskap ble i 2012 gjenspeilt i statsbudsjettet og via jordbruksavtalen. Det har gitt mulighet til å følge opp og iverksette flere rekke viktige stimulerings- og rekrutteringstiltak i samarbeid med fuglevokterne.

Stiftelsen og den samarbeidende part Nordland fylkeskommune bidro i 2012 med vel 1,1 mill kr i ulike tilskudd til de 17 fuglevokterne, rekrutteringstiltak og informasjons-/formidlingstiltak. Dette har blant annet ført til en flott økning i hekkende ærfugl, med mer enn fordobling av antall ærfugl i Lånan, det største dunværet i verdensarvområdet. Det har også vært svært positiv utvikling i Skjærvær og Bremstein. Totalt hekket 1390 ærfugl de dunværene i 2012, mot 967 i 2006 da Stiftelsen begynte å føre statistikk.

Oversikt over hekkende fugl i alle dunværene pr 2012

Ut fra registreringer av hekkesuksess i de forskjellige dunværene er det likevel grunn til å ha oppmerksomhet på predatorbekjempelse som vil kreve en kontinuerlig innsats:

- I Hysvær er rundt 25 ærfugl drept av oter i 2010 – 2012. Mye ærfugl har også blitt ranet av kråke og måker i dette været.
- Svartbak og tjuvjo tar mye egg i Bremstein.
- Mink har vært en stor plage i Kilvær og har de siste par-tre årene tatt ca 20 ærfugl.

Det vil være viktig i årene framover å prioritere tiltak som kan bidra til økt hekkesuksess, særlig siden fugletellingene i 2011 viste en alarmerende nedgang i antall ærfugl i sammenligning med 80-tallet da det ble foretatt tellinger. Predatorbekjempelse og oppsyn/overvåkning av området vil være viktige tiltak.

Beredskapssituasjonen i forhold til den økende skipstrafikken og åpning av nye oljefelt rett utenfor Helgeland som er en annen trussel mot områdets fugleliv.

Det vil også være nødvendig å få økt tilskuddet i årene framover. Per i dag er det de fleste fuglevokterne 60+. Yngre som kommer inn, må ta seg fri fra jobben og mister lønn, feriedager og pensjonspoeng om de er fuglevokter 2 mnd per år. Ingen kan forvente at yngre i dag er villig til å gå med på en slik ordning.

FORVALTNINGSKNUTEPUNKT NES MED SNO, VERNEOMRÅDEFORVALTER OG VERDENSARVKOORDINATOR BESØKTE ALLE DUNVÆRENE I 2012. HER FRA SKJÆRVÆR OG FLOVÆR.

Forvaltningsknutepunkt Nes med SNO, verneområdeforvalter og verdensarvkoordinator gjennomførte i juni 2012 en todagers befarings i dunværene for å få pratet med fuglevokterne om deres erfaringer og observasjoner. Det er et mål å få gjennomført en liknende befarings i 2013.

Prosjekt Ærfuglarkitektur

Fraflytting, villmink og oljeutslipp fra tankeren Deifovos i 1981 førte til at store deler av den hekkende ærfuglbestanden i dunværene ble borte. Dermed ble også kulturlandskapet med ærfuglarkitekturen nesten borte. Gjennom ærfuglprosjektet har målet vært å få opp antall hus og reir. Dette arbeidet har også lyktes. Fuglevokterne laget i 2012 2980 reir mot 2100 ærfuglhus i 2006. Prosjektet har vært støttet av Nordland fylkeskommune – Kulturminner i Nordland med 410 000 kr i 2008 - 2012. Det er nå enighet om å holde antall reir og hus omtrent på samme nivå som i 2012 og avvente videre bygging til det kommer tegn på at antall fugl øker i forhold til bestandssituasjonen per idag.

Skoleprosjekt

Vega skole har en egen verdensarvplan med aktiviteter innen verdensarv fra 1. – 10. klasse. Skolen og Stiftelsen samarbeider om flere av disse prosjektene. Skolen har siden midten av 90-tallet hatt et ærfuglprosjekt med 6. klasse. Prosjektet startet etter initiativ fra Inga E. Næss ved E-huset Museum og har siden vært videreført enten i skolens regi, i samarbeid med kunsthøgskolen eller Stiftelsen. De siste årene har Stiftelsen betalt for turene ut i øyene. Prosjektet innebærer at elevene er ute i Vegaøyen en dag i april og lager reir og ehus sammen med fuglevokterne. I juni reiser elevene tilbake for å se om fuglene har lagt seg i reirene og lærer da også å rense dun. En del av foreldrene er med som hjelpere. 6. klasse var i 2012 i Lånan og fikk lære å lage reir og høre om dunværstradisjonen. Skoleprosjektet har stor betydning for å skape respekt og forståelse for ærfugltradisjonen - både i forhold til elevene og deres foreldre.

Andre klasser har opplegg innen botanikk, marint miljø og kulturlandskapsskjøtsel.

Vegaøyens Venner

Vegaøyens Venner hadde i 2012 flere arrangement og tiltak som er viktige bidrag til det lokale verdensarvarbeidet:

- Ærfuglpatrulje til Bremstein. På denne patruljen deltok ca 15 deltakere. De hjalp fuglevokter i Bremstein å lage ærfuglreir og reparerte ærfuglhus/ebaner.
- Vegaøyens Venner arrangerte hadde undervisningsopplegg i 7. klasse ved Vega skole der de laget fuglekasser og foredrag på kvelden med tilreisende ornitologer. Godt oppmøte med rundt 50 fugleinteresserte.
- Øyens dag. Rundt 50 møtte opp i Skogsholmen og fikk omvisning av representanter fra Skogsholmen Vel.
- Fjorårets fortellerkveld hadde internasjonal verdensarv som tema og var om utvekslingsturen til verdensarvsteder i Sør-Afrika i regi av MD og om verdensarvstedet Petra i Jordan.

Nordland Ærfugllag

Foreningen opplever det som en utfordring at medlemmene bor spredt og at de mangler kapasitet til å drive ærfugllagets virksomhet. De søkte derfor Stiftelsen om driftsmidler høsten 2010 for å kunne ha jevnlig styremøter, utvikle en strategi for arbeidet og lage en nettportal for å nå ut med informasjon om lagets arbeid. Dette arbeidet ble godt igangsatt i 2011/2012 og Nordland Ærfugllag har nå nye nettsider, www.aerfugl.no og Facebookside. Laget fikk overta en av forslagene til logo som Stiftelsen fikk utarbeidet i forbindelse med forslaget til grafisk profil og skal bruke denne til merking av dynene de lager. Målet er at salg av dyner skal skje gjennom nettsidene. Laget planla dessuten kurs for nye ærfuglvoktere og hadde fullt kurs i 2012 med rundt 18 deltakere fra regionen og fra ildsjeler i tilknytning til Sør-Gjeslingan i Vikna.

Ut fra nytt regelverk for tildeling av midler til frivillige lag og foreninger, ble Stiftelsens midler lyst ut i 2012. Stiftelsen bidro med midler til Vegaøyans Venner, Nordland Ærfugllag og Vega Fotoklubb.

2.2.3 Bygningsvern

HUSMANNSPlassen på EMÅRSØY ER SATT I STAND I LØPET AV DE SISTE ÅRENE AV TURID NÆSS OG GISLE EBBESEN OG HAR FÅTT NAVNET VEGA KYSTGÅRD. DEN BRUKES NÅ AKTIVT I FORMIDLING AV VEGAØYANS HISTORIE. HER HAR DE BESØK FRA VERDENSARVSTEDET RICHTERSVELD I SØR-AFRIKA..

Nordland fylkeskommune mottar midler fra Riksantikvaren til bygningsvernarbeid i Vegaøyen og de to partene har i perioden 2010 – 2012 finansiert en prosjektstilling som bygningsvernansvarlig. Stillingen har vært lagt til Helgeland Museum og gitt et viktig løft på dette området som tidligere var preget av mangel på kapasitet og kompetanse, noe som i neste omgang førte til at flere bygningsvernprosjekt ikke ble igangsatt eller fullført. Dette skjedde også da stillingen var vakant i nærmere 1 år. Den 2-årige prosjektperioden ble derfor forlenger og går ut sommeren 2013 og Stiftelsen mener det er svært viktig å kunne videreføre stillingen. For 2013 er det kommet inn rundt 25 søknader på bygningsvernprosjekt fra Vega, noe som viser at stillingen har stor betydning. Tiltakshaverne ser mulighet for å igangsette slike prosjekt når de har en rådgiver før, under og etter søknadsprosessen -

og med selve arbeidet. Stiftelsen mener det er viktig å ha en tett dialog med fylkeskommunen og Helgeland Museum om videreføring av prosjektet også etter forsøksperioden og om mulige samarbeidsprosjekt. Det vil være viktig å få utviklet en handlingsplan for bygningsvernarbeidet og at dette skjer i samarbeid mellom partene. Riksantikvaren tildelte i 2012 1,5 mill kr til Nordland fylkeskommune i bygningsvernmidler som skulle brukes i verdensarvområdet. Dette var en nedgang på 1 mill kr fra 2011 og Stiftelsen sendte en bekymringsmelding til Miljøverndepartementet om at det fremdeles er store uløste oppgaver i området. MD ble derfor anmodet om å bidra til at midler til restaurering blir prioritert.

Totalt tildelte Riksantikvaren/Nordland fylkeskommune tilskudd til 14 bygningsvernprosjekt Vega verdensarvområde og buffersone. Blant disse var Rørøy brygge, Bremstein fyrstasjon og hus i Tåvær, Bukkøy, Muddvær, Marken og på Nes.

2.2.4 Formidling, informasjon og reiseliv

VERDENSARVSENTER VEGA - SKISSEFORSLAG - 31.12.2012

CAFÉBYGG OG FORMIDLINGSBYGG SETT FRA VANNET

ekberg lous arkitekter

Stiftelsen arbeidet i 2012 med formidling på flere plan: Senter for verdensarven, utvikling av nyhetsdel på nettsidene og Facebook, prosjekt for barn og unge, informasjon via ferieguides, avisannonser og på messer, samt presentasjon av verdensarven for grupper med besøkende, bl.a. utfluktsturene fra Hurtigruten, i foredrag på seminar, møter og andre tilstelninger.

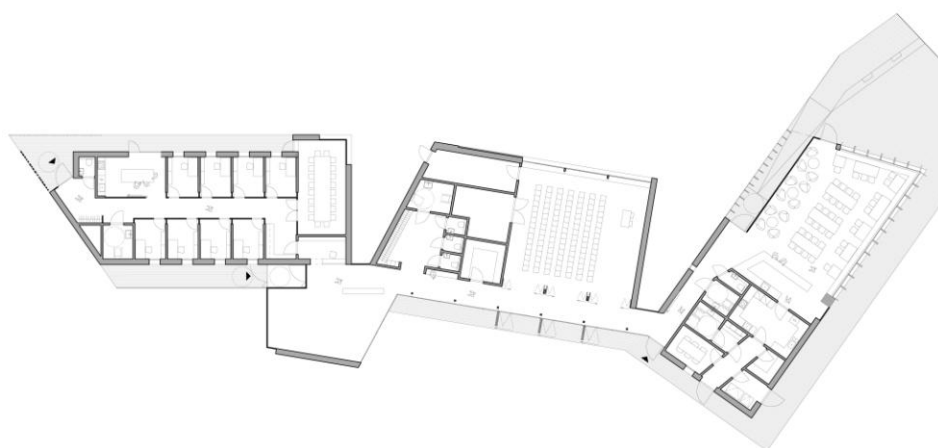
Blant de viktigste møtene der Stiftelsen presenterte Vegaøyan Verdensarv var Europa-Afrika-konferansen på Røros som samlet representanter fra 28 land, for Stortingets miljø-

og energikomiteé, fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen og fylkesrådene Marit Tennfjord og Tove Bjørkmo, Nordland fylkeskommune.

Senter for verdensarven

I arbeidsdokumentet om Ny, helhetlig verdensarvpolitikk anbefalte MD at det etableres verdensarvsenter på de norske verdensarvstedene. Anbefalingen ble fulgt opp med en bevilgning på 3,5 mill kr over Statsbudsjettet for 2013 som ble lagt fram i oktober 2012. Dette var en fantastisk milepæl i verdensarvarbeidet på Vega, der et slikt senter har vært ansett som et nødvendig nav i formidlingsarbeidet helt siden det lokale verdensarvarbeidet startet i 2000. Dermed ble også utredning av innhold, finansiering og drift av et framtidig Verdensarvsenter det viktigste arbeidsområdet innen formidling i 2012.

Vega kommune fulgte opp MDs anbefaling og vedtok videre prosjektering og realisering av senter for verdensarv og forvaltningsknutepunkt Nes. Prosjektet ble organisert med formannskapet som styringsgruppe og med en prosjektgruppe bestående av en representant fra formannskapet, rådmann, en representant fra Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og en representant fra Helgeland Museum. Prosjektansvarlig og prosjektleder var rådmann. Prosjektgruppen hadde i mandat å utarbeide: Kravspesifikasjon på hva senteret skal innholde, få utarbeidet forslag på bygningsmassen, finne mest gunstig plassering av senteret, kostnadsoverslag for både bygg, anlegg, inventar og utstyr, samt et konkret og forankret forslag på finansiering av hele prosjektet inkl driftskostnader. Skisseforslag skulle framlegges styringsgruppen senest 31.12.2012 og prosjekteringen innen 1.4.2013. Arbeidsgruppen kontaktet arkitektene Ekberg Lous som vant arkitektkonkurransen i 2009 om senter for verdensarven på Vega og de leverte en skisse innen årsskiftet. Prosjekteringen fortsatte i 2013.

SENTER FOR VERDENSARV PÅ VEGA
Totalt nettoareal ca 576 m²

1. Bygning 1 _ Kontor ca 154 m²
2. Bygning 2 _ Formidling / konferanse ca 250 m²
3. Bygning 3 _ Restaurant / cafe ca 172 m²
4. Uteservering / Brygga

ARKITEKTENE FORESLÅR EN TREDELT BYGNING MED KONTORER, FORMIDLINGSAREAL OG KAFÉ.

Formidling barn og unge

AKTIVITETENE FOR BARN OG UNGE I 2012 SPENTE FRA ARBEID I SKOGEN SOM SKJEDDE I REGI AV VEGA VERNEOMRÅDESTYRE TIL STIFTELSENS OPPLÈGG MED BYGGING AV ÆRFUGLREIR, SKJØTSEL OG OPPLÈGG I FJÆRA.

For å følge opp UNESCOs og Stiftelsens prioritering av barn og unge ble det gjennomført en rekke prosjekter i 2012:

- Skjøtselsprosjekt med slått i Skogsholmen for 10. klasse på Vega, to klasser fra Brønnøysund vgs og én klasse fra Vefsn vgs, totalt ca 100 elever.
- Ærfuglprosjekt i 6. klasse med tur til Lånan og fuglevokterne der, E-huset Museum og informasjon om duntradisjonen og verdensarven.
- Ekskursjon med 4. klasse som lærte om livet i fjæra og søppel.
- Slåttekurs for familier i Hysvær og Søla.

I tillegg hadde Statens naturoppsyn søppelaksjoner i Hysvær og Søla, Vega verneområde-styre samarbeidet med Vefsn vgs om hogst av sitka, Vegaøyans Venner hadde fuglekassebygging med 7. klasse på Vega skole og Helgeland Museum i samarbeid med Stiftelsen hadde formidling for skoler i Brønnøysund som kom på tur til Nes.

Stiftelsen hadde et samordningsmøte med lag og foreninger som arbeider med barn og unge før sesongen.

Stiftelsen tok i 2012 initiativ til et større formidlingsprosjekt for barn og unge: **Eventyret om Vegaøyen verdensarv (de uløste mysterier) – Til lands, til vanns og i cyber**. Målet med prosjektet er å oppleve verdensarven gjennom aktiv deltakelse med oppgaver, konkurranser og funderinger via et nettverk av fysiske og interaktive stier. Stiftelsens prosjektleder for arbeidet med barn og unge arbeidet vinteren 2012/2013 med prosjektbeskrivelse, budsjett og finansieringsplan. Søknadsprosessen startet våren 2013 og målet er at stiene på land og i sjøen skal være klar til 10 årsjubileet for verdensarven 1. juli 2014.

Reiseliv

ORDFØRER OG STYRELEDER ANDRÉ MØLLER OG PROSJEKTLEDER MONA GILSTAD TOK I MOT MERKET SOM BÆREKRAFTIG DESTINASJON FRA NÆRINGS- OG HANDELSMINISTER TROND GISKE I MARS 2013.

Reiseliv som er et av tiltakstemaene i forvaltningsplanen, har et stort verdiskapingspotensial. Vega er i en unik situasjon med lokalt eierskap innen reiselivet, noe som bidrar til å styrke det lokale næringslivet innen primærnæringene og servicesektoren.

Erfaringene fra andre verdensarvsteder tilsier at turisme samtidig kan være den største trusselen i forhold til fugleliv og kulturlandskap i et område som Vegaøyan. Samarbeid med reiselivsnæringen og tilrettelegging er derfor avgjørende for å sikre styrt ferdsel og et bærekraftig reiseliv.

Vega kommune samarbeider med Nordland fylkeskommune om en egen reiselivsstrategi som skal sikre ivaretagelse av verdensarvverdiene og bidra til lokal verdiskaping. Et av delprosjektene er pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv som ble avsluttet i 2012. Vega var en av fire piloter i Norge som skal utvikle beste praksis innen bærekraftig reiseliv. Innovasjon Norge har i prosjektet Bærekraftig reiseliv 2015 hatt som mål at verdiskapingen i reiselivet skjer på en bærekraftig måte og at bærekraft kan utvikles som konkurransefortrinn. I 2012 ble det utviklet en egen merkeordning med en rekke kriterier og indikatorer for bærekraft og i mars 2013 kunne Vega og de tre andre destinasjonene motta merket som bærekraftig destinasjon.

Som et ledd i det lokale arbeidet gjennomførte piloten VintageVega Gjenbruksfestivalen 2012 i samarbeid med Stiftelsen om blant annet gjenbruksverksted for barn, huscruise i øyene for å vise ulike restaureringsprosjekt og visekveld i Hysvær.

GJENBRUKSVERKSTED FOR BARN OG UNGE I REGI AV STIFTELSEN SOMMEREN 2012

Stiftelsen deltok også i en masterclass i London i regi av Innovasjon Norge om bærekraftig reiseliv. På turen var det lagt opp til møte med lederne for reiselivsoperatørene Sustainable Tourism og Green Traveller. De ønsker et samarbeid med Røros, Lærdal og Vega om verdensarvturer.

Infrastruktur og tilgjengelighet til verdensarvområdet med båtruter er en viktig oppgave å få løst. Tilbudet om turmål måtte reduseres fra fem til to sommeren 2012. Nordland fylkeskommune bidro til finansieringen. Også MD har deltatt med finansiering. For 2013 har Stiftelsens gitt tilsagn om en underskuddsgaranti. Men det må arbeides videre for å få varige og forutsigbare ordninger. Å få opp antall besøkspunkt og antall besøkende i verdensarvområdet for å få formidlet natur- og kulturarven og styrket de bedriftene som satser i verdensarvområdet, bør være et viktig mål. Per i dag er den økonomiske bærekraften så marginal at det er en spørsmål hvor lenge driverne ser mulighet for å fortsette.

Antall besøkende

Tallet turister til Vega har økt fra rundt 5000 i 2005 til 30 000 i 2012. Antall besøkende har vært stabilt de tre siste årene. Antall regnes i hovedsak ut fra reisende på ferje og hurtigbåt. Målsettingen for arbeidet med reiseliv er en større profesjonalisering. I forhold til økonomisk bærekraft innebærer dette at antall besøkende må økes til 40 – 50 000 per år. I internasjonal sammenheng er dette et svært lavt antall besøkende. Det sårbare fuglelivet og kulturlandskapet tilsier likevel at Vegaøyan må være i en særstilling mht til antall besøkende. Sårbarhetsanalysen som er gjennomført i regi av Stiftelsen vil være et viktig redskap for å måle hva området tåler av trafikk. Området må også tilrettelegges bedre med informasjonstavler, stier og kart. I 2012 har Stiftelsen samarbeidet med Vega Næringssselskap, Vega Turistinformasjon og til dels Helgeland Museum om annonser i lokalavisenes feriebilag og ferieguider. Dermed er informasjon om ferdsel på naturens premisser en del av all turistannonsering.

2.3 Overvåkning

Behovet for overvåkning av verdensarvområdet er tatt opp med MD; både i forhold til oljevernberedskap, skipstrafikk, miljøtilstand og klimaendringer. Dette vil bli fulgt opp via føringene i Stortingsmeldingen nr 35 (2012 – 2013) Framtid Med Fotfeste. Med samlokalisering i Forvaltningsknutepunkt Nes er de første initiativ også tatt for å få etablert samarbeid om rapporteringsrutiner og gode overvåknings- og dokumentasjonsrutiner for verdensarvområdet i henhold til planverk og innskrivingstekst.

Lokalt naturoppsyn, verneområdeforvalter og daglig leder i Stiftelsen deltar i Team Verdensarv Vega og kan dermed få tatt opp overvåkningsoppgaver med Vega kommune. SNO deltar også på Stiftelsens halvårlige møter med fuglevokterne.

Lokal oppsynsmann utførte naturoppsyn i Vega kommune i ca 9 ukeverk i 2012. Der det har vært mulig, og naturlig, har oppsynet blitt oppført som "fellesoppdrag" som bl.a. har omfattet tilstandsoppsyn i natur generelt, og verdensarv- og verneområder spesielt. I tillegg har det vært lakseoppsyn, registreringer av lokaliteter for fugl – spesielt rødlistearter og rovfugl, samt tilsyn med kulturminner.

Følgende tiltak ble gjennomført av Statens Naturoppsyn i verdensarvområdet i 2012:

- Søppelaksjon i samarbeid med Vega skole i Søla, Hysvær, Muddvær og Lånan
- Jakt- og fellefangst av villmink. Ca 20 ble tatt av SNO.
- Rydding etter sitkahogst i Holandsosen naturreservat
- Tilsyn/befaringer i Kjellerhaugvatnet naturreservat.
- 2 dagers befarings i verdensarvområdet sammen med verneområdeforvalter og daglig leder i Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv

2.4 Marint miljø – fiskeri

80 prosent av verdensarvområdet er hav med stort artsmangfold. Havet har vært viktigste ressursgrunnlag siden de første menneskene slo seg ned på Vega og er en del av innskrivingsgrunnlaget på verdensarvlisten. Lokal fiskerinæring har i løpet av de siste tiårene hatt en dramatisk tilbakegang i antall fiskere og fangstmengde. Sikring av mottaksforhold for de lokale fiskerne har 1. prioritet i henhold til forvaltningsplanen. Stiftelsens styre bevilget derfor i 2009 kr 200 000 til delfinansiering av oppstart av fiskemottaket på Vega. Manglende rekruttering til fiskeriene er en viktig utfordring der Stiftelsen har tatt initiativ ovenfor Fiskeri- og Kystdepartementet for å få utviklet en egen tiltaksplan for fiskeriene. Dette ble fulgt opp i forbindelse med utvikling av en helhetlig verdensarvpolitikk og drøftet videre i 2012 med fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen. I 2013 er det i regi av Forvaltningsknutepunktet etablert en arbeidsgruppe for å se på muligheter for økt rekruttering gjennom bl.a. samarbeid med skolene i regionen.

Miljøtrusler er en annen stor utfordring, både via den økte båttrafikken langs norskekysten og åpningen av de nye leteblokkene på Nordland II, IV og V. Økt overvåkning og beredskap må derfor være et prioritert arbeidsområde framover. 70 - 80 prosent av all ærfugl i området hekker nord for Vega og et oljeutslipp i dette området vil være en katastrofe for bestanden. Styreleder og daglig leder var i møte med statssekretær Henriette Killi Westhrin i 2012. Klima- og Forurensingsdirektoratet (KLIF) ga en skriftlig tilbakemelding etter møtet som i hovedsak viste til oljeselskapenes ansvar for å ha tilstrekkelig beredskap og de statlige strukturene som er etablert, men som i liten grad tok opp problemstillingene rundt skipstrafikken langs kysten.

I forbindelse med nye søknader om oppdrettskonsesjoner i verdensarvområdet ønsket styret i Stiftelsen UNESCOs syn på dette. Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv fikk i 2012 svar fra MD etter muntlig dialog mellom MD og UNESCOs fagrådgivende organ ICOMOS. Konklusjonen var at den omsøkte oppdrettslokaliteten ikke kommer i strid med kulturlandskapsverdiene (verdensarvhensyn, kriterium V). De konkrete tiltakene vurderes å være reversible og medfører dermed i seg selv ikke en permanent/varig trussel for verdensarvverdiene i området.

2.5 Fugleliv

Telling av ærfugl i verdensarvområdet i 2011 viste en alarmerende nedgang i bestanden. Det ble da registrert 1700 overvintrende hanner, mot 31000 overvintrende individ på 80-tallet. Telling av mytebestandene sommeren 2011 viste tilsvarende tendens og liknende nedgang er dokumentert for grågåsbestanden og teist i tidligere undersøkelser. Det bør være viktig å undersøke hva som er årsaken til nedgangen i fuglebestanden. Om nedgangen er på grunn av økt ferdsel eller andre årsaker, kan ingen per i dag si noe sikkert noe. Lokalt arbeider Stiftelsen i samarbeid med reiselivsnæringen og verneområdestyret med å få styrt ferdselen unna områdene hvor sjøfuglene myter og få bedret kunnskapsgrunnlaget knyttet til myting og ferdselsforstyrrelser. Da er kartlegging en forutsetning. Dette ble igangsatt i 2012, fem år etter forrige viltkartlegging i 2007 – 2008 og omfattet øyrekka like nord for hovedøya Vega, mellom Torsøya i øst og Fjellsøya i vest. Dette er en

del av en totalkartlegging av fugle- og viltforekomster i verdensarvområdet som er planlagt videreført i 2013.

Informasjon har vært et viktig satsningsområde i 2009 – 2012 og Stiftelsen har årlige annonser i lokalpressen før hekkesesongen for å anmode båtførere om å ferdes med forsiktighet i verdensarvområdet. Stiftelsen har også fått utarbeidet og satt opp en utendørs utstilling på Nes, skilt til båtmarinaer og brosjyrer med kart for båtferdsel i verdensarvområdet. Brosjyrene informerer om vernebestemmelsene, hekke- og myteområder og er delt ut gratis til båtførere, på Turistinformasjonen oa aktuelle steder. Per årsskifte 2012/2013 var det delt ut 13 000 eks av brosjyren som har både norsk og engelsk tekst. Det vil videre være et mål å få finansiert terminaler for elektronisk informasjon på ferja og andre sentrale steder i buffersonen og på fastlandet.

3. Bakgrunn for stiftelsens arbeid

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i UNESCOs verdensarvkonvensjon.

Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i stiftelsens vedtekter, og fastslår at stiftelsen skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vega - The Vega Archipelago (2004).

Til en hver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen Verdensarvområde, skal være styrende for stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter.

Forvaltningsplanens mål er at den *"... skal danne grunnlaget for en positiv utvikling i verdensarvområdet som sikrer natur- og kulturlandskapsverdiene. De tradisjonelle aktivitetene skal ivaretas og videreutvikles. Grunnlaget for en positiv utvikling for lokalsamfunnet basert på bærekraftig bruk skal legges. Videre skal Vega bygges opp som et kunnskapssenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet langs kysten. Planen skal motivere og ansvarliggjøre de ulike partene til å yte en innsats for å oppnå dette."*

Stiftelsens styre har i styresak 11/08 vedtatt at stiftelsen skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til UNESCO. I arbeidsdokumentet om ny og helhetlig verdensarvpolitikk som Miljøverndepartementet presenterte i 2012, støttes denne modellen som også innebærer at daglig leder i Stiftelsen er områdekoordinator.

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på UNESCOs verdensarvliste, forvaltningsplanen 2005 – 2010 og tiltaksplanen fra 2007.

Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: *"Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2..."*

Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet og tiltak for å få grunneierne engasjert i forvaltningen. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består, er andre punkt som påpekes. Stiftelsen har arbeidet for å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen

og Verdensarvkomiteens innskrivingstekst gjennom bl.a. å prioritere kulturlandskapsarbeid og duntradisjonen, samarbeid med lokale grunneiere, arbeid med barn og unge, bidrag til kartlegging av ærfuglhus og innsamling av immaterielle kulturminner.

Videre har hovedmål for forvaltningsplanen 2004-2010 og tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordland og Vegaøyen vært avgjørende for prioritering av tiltakene i den arbeidsplanen som styret vedtok i 2012. Forvaltningsplanens tiltaksdel er delt inn i temaene: duntradisjonen, beite-, slåttelandskap og vegetasjon, kulturminner og bygningsarv, havmiljø, fugleliv, formidling og turisme. Tiltakene er videre delt inn i 1., 2. og 3. prioriterte tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i 2012 hatt en arbeidsplan der det har vært mulig å få finansiert og igangsatt de viktigste tiltakene innen duntradisjonen, kulturlandskap og formidling/turisme.

Temaet kulturminner og bygningsvern blir ivaretatt gjennom et samarbeid mellom Nordland Fylkeskommune og Helgeland Museum der stiftelsen bidrar med innspill og rådgivning.

3.1 Stiftelsens styre

I henhold til vedtak i Vega kommune og Stiftelsens styre i sak 04/12 skal den ledes av et styre på inntil 8 - åtte – medlemmer:

- A. 3 - to - medlemmer oppnevnt av Vega kommune
 - B. 1 - ett - medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
 - C. 1 - ett - medlem oppnevnt av Nordland fylkeskommune
 - D.1 - ett - medlem oppnevnt av Helgeland Museum
 - E. 1 - ett - medlem fra Stiftelsens samarbeidsråd
 - F. 1 - ett - medlem valgt av styret, om mulig fra Stortingets Energi- og miljøkomité
- Observatører: Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren.

Stiftelsen hadde per 2012 følgende styre:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder
Vara: Mona Gilstad, varaordfører Vega kommune
Ann-Hege Lervåg, Vega kommunestyre, nestleder
Vara: Helene Skjelbred, Vega kommunestyre
Monica Andreassen Iveland, Fylkesmannen i Nordland
Vara: John Kosmo, Fylkesmannen i Nordland
Kari Wærum, Helgeland Museum
Vara: Asgeir Solstad, styremedlem Helgeland Museum
Kai Erik Breivoll, Nordland fylkeskommune
Vara: Bjarne Eriksen

Torny Pedersen, tidligere stortingsrepresentant
Vara: Heidi Kristin Sæthre

Observatører:

Lisen Roll, Riksantikvaren

Gaute Sønstebø, Direktoratet for naturforvaltning

På grunn av prosessen med endring av styresammensetning og valg av nye styremedlemmer ble det vanskelig å få gjennomført styrets planlagte møter i 2012. Styret hadde i alt 2 (to) møter: 27. april (telefonstyremøte) og 11. – 12. desember. Møtene ble avholdt ved Vega havhotell og som telefonmøte.

Styret behandlet 13 saker. De viktigste sakene var i tilknytning til arbeidsplan og budsjett for oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene. Blant sakene som var til behandling var periodisk rapportering, rullering av forvaltningsplan for verdensarvområdet og endring av styresammensetningen.

3.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består per i dag av 18 lag og foreninger som skal gi impulser til styrets arbeid. Av disse møter rundt halvparten på møter og seminarer der de blir innkalt.

Stiftelsens ledelse tok våren 2012 initiativ til et møte med samarbeidsrådet for å få innspill til stiftelsens arbeid i årene framover. Det skjedde i forbindelse med at Stiftelsen fikk ny styresammensetning der bl.a. samarbeidsrådets leder ble valgt inn som representant i styret. Stiftelsens arbeid har også kommet til et stadium med overgang fra en oppbyggings- til en driftsfase hvor lokal utvikling og verdiskaping kan bli enda viktigere å arbeide med. Daglig leder informerte dessuten om den periodiske rapporteringen og samarbeidsrådets muligheter for å gi innspill til denne.

Samarbeidsrådet har fått tilsendt sakspapirer og forslag til arbeidsplan og budsjett før styremøtene i stiftelsen.

Følgende lag og foreninger er representert i samarbeidsrådet:

Helgeland Reiseliv
 Hysværøyen Grunneierlag
 Naturvernforbundet i Nordland
 Nordland Ærfugllag
 Norsk Ornitologisk Forening, avd. Nordland
 Skogsholmen Grendelag
 Ytre Vega Bonde- og Småbrukarlag
 Vega Bondelag
 Vega Fiskerlag
 Vega kommune
 Vega Kystlag
 Vega Næringssselskap
 Vegaøyens Venner
 Vega barne- og ungdomsskole
 Nes-Holand stedsutvikling/grendelag
 Skogholdt ungdomslag, Ylvingen
 Utværet Lånan AS
 Vega Ungdomsråd

3.3 Team Verdensarv Vega

Lokalt har Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv, Vega kommune, Vega næringssselskap, Helgeland Museum og Statens Naturoppsyn etablert et Team Verdensarv. Følgende møtte i teamet i 2012: ordfører/styreleder i Stiftelsen, rådmann, reiselivssjef Vega kommune, verneområdeforvalter Vega verneområdestyre, Statens Naturoppsyn, plan/miljøvernssjef og jordbrukssjef Vega kommune, daglig leder Helgeland Museum og daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv.

Det lokale Team Verdensarv skal samordne innsatsen for å ivareta de ulike tema innen forvaltningsplanen og skape nasjonal og internasjonal oppmerksomhet om Vegaøyen Verdensarvområde. Et viktig mål er også å oppfylle Verdensarvkonvensjonens målsetting om positive ringvirkninger lokalt, kapasitetsbygging, etablering av forskning og utdanning. De viktigste arbeidsområdene i 2012 har vært informasjonsutveksling. Blant sakene i 2012 hadde Stiftelsens daglige leder en gjennomgang av skjema for periodisk rapportering i Team Verdensarv for å få innspill til arbeidet.

Vega kommune: Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv

Verdensarvporten:

Vega kommune fulgte i 2012 opp føringene i den nye, helhetlige verdensarvpolitikken og vedtok å nedsette en prosjektgruppe for planlegging av et framtidig verdensarvsenter. Se side 15.

- Ordfører/styreleder deltok og holdt innledning på Møtepunkt Verdensarv på Gardermoen 6. juni der høringsutkastet til ny, helhetlig verdensarvpolitikk ble drøftet.
- Ordfører/styreleder møtte Stortingets Energi- og Miljøkomité for å presentere behovet for verdensarvsenter og økt naturveiledning.
- Ordfører/styreleder deltok på MDs Europa – Afrika – konferanse på Røros.
- Ordfører/styreleder og daglig leder i Stiftelsen møtte fylkesråd Tove Bjørkmo i Nordland fylkeskommune for å presentere planene for et senter for verdensarven og utfordringene i tilknytning til samferdsel.
- Ordfører/styreleder deltok ellers på en rekke møter som Nordlandskonferansen og Kommunekonferansen der han møtte sentrale politikere og fikk tatt opp saken om senter.

Kulturlandskap: Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen. I 2012 ble det tildelt 550 000 kr. direkte til bønder som skjotter kulturlandskapet.

Av stillingsressurser har kommunen ellers hatt ca 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i stiftelsen og hel stilling på reiselivsstrategi.

Vega Næringssselskap – reiselivsstrategi og bærekraftig reiseliv

Vega næringssselskap hadde i perioden fram til årsskiftet 2012/2013 prosjektansvar for Vegas deltakelse i pilotprosjektet Bærekraftig Reiseliv som ble gjennomført i regi av Innovasjon Norge.

Vega Næringssselskap gjennomførte guidete båtturer til Lånan og Emårsøy fra sankthans til 10. august. Nordland fylkeskommune ga 50 000 kr i tilskudd til gjennomføring av båtruten. Rundt 500 passasjerer deltok på turene.

Vega Næringssselskap drev også Turistinformasjonen på Vega og hadde rundt 5000 besøkende i løpet av sommeren. Næringssselskapet ble lagt ned ved årsskiftet 2012/2013.

Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega. Museet hadde også ansvar for en del av guidingen på turene som Vega Turistinformasjon arrangerer i verdensarvområdet og gjennomførte i egen regi en del guidete turer i steinalderløypa.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken for Sør-Helgeland til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2012 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med stiftelsen i dette prosjektet.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet.

Nordland fylkeskommune, Helgeland Museum og Stiftelsen har hatt gjentatte anmodninger til Riksantikvaren om en egen stilling for å følge opp bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. I 2010 fikk de samarbeidende parter aksept for dette og Helgeland Museum fikk tilført midler til en egen bygningsvernstilling for Vegaøyan verdensarvområde. Arbeidet består i tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet, prosjektering og opplæring mv. Dette innebærer et betydelig løft for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet, både gjennom direkte bistand til tiltakshaverne og kompetanseheving hos lokale håndverkere.

Statens Naturoppsyn – se side 19

Vega verneområdestyre

Miljøverndepartementet delegerte 5. mai 2011 forvaltningen av verneområdene i Vega kommune til Vega verneområdestyre. Verneområdestyre består av to representanter fra Vega kommunestyre og en fra Nordland fylkeskommune. Styrets sekretær er en lokal verneområdeforvalter.

Verneområdeforvaltningen skal arbeide med tiltak knyttet til vedlikehold, skjøtsel og tilrettelegging. I 2012 gjennomførte verneområdeforvalter, oppsynsmann og daglig leder i Stiftelsen samordningsmøter i forhold til søknader og finansiering av arbeidsoppgaver. De viktigste oppgavene for verneområdeforvalter i 2012 omfattet tiltak for å få fjernet sitka i Kjellerhaugvatnet naturreservat, samarbeid med grunneiere om skjøtsel i verneområdene og revidering av forvaltningsplanen for verdensarvområdet.

3.4 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsens er lokalisert til Vega og har kontorlokaler i den framtidige Verdensarvporten på Nes. Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005. Sekretariatet har kjøpt konsulenttenester til dokumentasjon/gps-kartlegging ærfuglhus, skjøtels- og andre naturprosjekt for barn og unge.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2012 har vært:

- Periodisk rapportering
- Involveringsarbeid verdensarvpolitikk ovenfor nasjonale og regionale myndigheter og instanser.
- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Prosjektoppfølging Verdensarvporten
- Informasjonstiltak, barn og unge.
- Informasjon og presentasjon av Vegaøyan verdensarvområde, arbeidsoppgaver og muligheter.
- Daglig drift med strategi- og økonomiarbeid

Med Stiftelsens samlokalisering med Statens Naturoppsyn, Vega Verneområdestyre og Helgeland Museum på Nes, er de samarbeidende parter i Team Verdensarv Vega et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv. Samlokaliseringen gjør det også enklere å ha en god informasjonsflyt og dialog i prosjektutvikling og ulike tiltak. I forbindelse med innskrivingen av Vegaøyan på verdensarvlisten, fikk Statens naturoppsyn tildelt ressurser til en oppsynsstilling med Vega som kontorsted. Det er en utfordring at lokal oppsynsmann har ansvar for hele Helgeland fra Salten til Namdalen, et så stort område at han i 2012 kun hadde ca 9 ukeverk i Vegaøyan verdensarvområde.

Arbeidet med rutiner for informasjon via nettsted ble ferdigstilt i 2012 og Stiftelsen har nå oppdaterte nyheter på nettsidene www.verdensarvvega.no og egen Facebook-side.

Daglig leder har ellers i styret til Norges Verdensarv, referansegruppa for pilotprosjektet Bærekraftig reiseliv og arbeids- og referansegruppa for arbeidet med rullering av forvaltningsplanen.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

